

Universiteit
Leiden

The Netherlands

**Over 'kindersekstoerisme'; en de schijnbare
ongevoeligheid van het Nederlandse debat voor
internationaal gepropageerde terminologie**

Koning, A.; Meeteren, M.J. van; Altena, J.; Cnossen, J.; Crijns, J.; Schuyt, P.; Voorde, J. ten

Citation

Koning, A., & Meeteren, M. J. van. (2021). Over 'kindersekstoerisme'; en de schijnbare ongevoeligheid van het Nederlandse debat voor internationaal gepropageerde terminologie. In J. Altena, J. Cnossen, J. Crijns, P. Schuyt, & J. ten Voorde (Eds.), *In onderlinge samenhang: Liber Amicorum Tineke Cleiren* (pp. 349-361). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3464101>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3464101>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

OVER ‘KINDERSEKSTOERISME’; EN DE SCHIJNBARE ONGEVOELIGHEID VAN HET NEDERLANDSE DEBAT VOOR INTERNATIONAAL GEPROPAGEERDE TERMINOLOGIE

Anneke Koning en Masja van Meeteren

1 INLEIDING

‘Ook de illegaal heeft een verhaal’, zo betitelde emeritus hoogleraar straf- en vreemdelingenrecht Anton van Kalmthout zijn boek in 2006.¹ De maatschappelijke kritiek op het gebruik van termen als ‘de illegaal’ of ‘illegalen’ bestond al ver voor die tijd; sociologen Burgers en Engbersen kregen bijvoorbeeld al in de jaren negentig de wind van voren over het gebruik van de term ‘illegale vreemdelingen’ in hun onderzoek.² De kritiek luidt, onder andere, dat deze bewoording leidt tot onnodige stigmatisering van een toch al kwetsbare groep. In navolging daarvan wordt in Europese beleidsmatige kringen afgezien van het gebruik van deze beladen term, en is in academische kringen het gebruik van het meer politiek correcte ‘irreguliere’ of ‘ongedocumenteerde migranten’ inmiddels gemeengoed geworden. Juristen als van Kalmthout kiezen vermoedelijk bewust voor gebruik van het woord ‘illegaal’ om aan te sluiten bij juridische definities, maar ook de Nederlandse overheid houdt – ondanks alle kritiek – in veel beleidsdocumenten en overheidscommunicatie nog vast aan het gebruik van ‘illegale migranten’.

Dat de Nederlandse overheid niet aansluit bij gangbare internationale terminologie die als politiek correct wordt bestempeld is zeker geen geïsoleerd geval. We zien deze tendens op verschillende terreinen terug. Zo wordt wat we in Nederland ‘kinderpornografie’ noemen, door de Amerikaanse Federal Bureau of Investigation (FBI) al jaren bewust met *child sexual abuse material* aangeduid.³ In de internationale wetenschappelijke arena

1 A.M. van Kalmthout, *Ook de illegaal heeft een verhaal*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2006.

2 J.P.L. Burgers & G. Engbersen, *Illegale vreemdelingen in Rotterdam* (De ongekende stad, deel 1), Amsterdam: Boom 1999.

3 [fbi.gov/investigate/violent-crime/cac](https://www.fbi.gov/investigate/violent-crime/cac).

stuitten we op een wildgroei aan termen voor dit fenomeen, zoals *indecent images of children*,⁴ *child abuse images* of *child abuse material*,⁵ *child sexual exploitation material*,⁶ en *child pornography*;⁷ elk met een eigen afkorting. In dit doolhof van CSEM/CEM/CSAM/CSAIO/IIOC is het lastig om overzicht te krijgen, wat wetenschappelijk onderzoek en samenwerking en data-uitwisseling tussen organisaties, sectoren en landen kan bemoeilijken. Interpol benadrukt dan ook de grote noodzaak om ‘dezelfde taal te spreken’.⁸ Hoewel Nederlandse overheidsambtenaren de nadelen van deze terminologische wildgroei ontlopen door onderling te spreken over ‘kipo’ (kinderporno), blijft de vraag wat wordt ingeleverd in ruil voor die uniformiteit.

In deze bijdrage beschouwen we, vanuit Nederlands perspectief, het debat en de worstelingen omtrent het al dan niet aansluiten bij internationale terminologie die als politiek correct wordt beoordeeld. ‘Kinderseksstoerisme’, een fenomeen op het raakvlak van migratievraagstukken en seksuele uitbuiting van minderjarigen, dient hierbij als casus. Hoewel een aantal jaar geleden internationale richtlijnen zijn opgesteld die de term *child sex tourism* (CST) afwijzen en de benaming *sexual exploitation of children in travel and tourism* (SECTT) voorschrijven,⁹ wordt in Nederland de term ‘kinderseksstoerisme’ toch nog door allerlei overheidspartijen gehanteerd.¹⁰ Waarom en hoe heeft de Engelstalige terminologie op dit gebied een ontwikkeling doorgemaakt? En waarom gaat het Nederlands taalgebruik daar niet in mee? In onze beschouwing betrekken we ook eigen onderzoek over hoe andere landen ermee om gaan en welke term onder het publiek de meeste bekendheid geniet.

Wellicht vraagt een kritische lezer zich op dit punt af waarom een beschouwing over terminologie (nota bene door twee niet-juristen) relevant is. Zolang het onderliggende probleem wordt aangepakt maakt het toch niet zoveel uit welke naam we aan het beestje

4 Bijv. J.A. Kloess e.a., ‘The challenges of identifying and classifying child sexual abuse material’, *Sexual Abuse* 2019(2), p. 173-196.

5 Bijv. J. Martin & A. Slane, ‘Child sexual abuse images online: Confronting the problem’, *Child & Youth Services* 2015(4), p. 261-266; K.V. Açar, ‘Child abuse materials as digital goods: Why we should fear new commercial forms’, *Economics Discussion Papers* 2017(15), p. 1-17.

6 Bijv. R.M. Bartels & H.L. Merdian, ‘The implicit theories of child sexual exploitation material users: An initial conceptualization’ *Aggression and Violent Behavior* 2016(26), p. 16-25.

7 Bijv. R. Wortley, ‘Child pornography’, in: M. Natarajan (red.), *International and Transnational Crime and Justice*, Cambridge: Cambridge University Press 2019, p. 178-184; M.C. Seto e.a., ‘Online solicitation offenders are different from child pornography offenders and lower risk contact sexual offenders’, *Law and Human Behavior* 2012(4), p. 320-330.

8 Interpol, [interpol.int/Crimes/Crimes-against-children/Appropriate-terminology](https://www.interpol.int/Crimes/Crimes-against-children/Appropriate-terminology).

9 Interagency Working Group on Sexual Exploitation of Children, *Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse*, Luxembourg: ECPAT International/ECPAT Luxembourg 2016. Hierna: ‘Luxemburg Richtlijnen’.

10 Bijv. Politie, politie.nl/themas/kinderseksstoerisme.html; Openbaar Ministerie, om.nl/onderwerpen/kinderporno/kinderseksstoerisme; Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (NRM), nationaalrapporteur.nl/seksueel-geweld-tegen-kinderen/vormen-van-seksueel-geweld.

geven? Voordat we ingaan op de ontwikkeling in de internationale terminologie past dus een korte reflectie op het belang van juiste terminologie in het algemeen.

2 HET BELANG VAN TERMINOLOGIE

Taal is meer dan het medium waarmee we over de werkelijkheid spreken; taal geeft die werkelijkheid ook weer en is daarmee een vorm van handelen die de wereld mede vormgeeft. Woordkeuze kan een activiteit of fenomeen kwalificeren als een urgent probleem of als een positieve ontwikkeling, als 'gevaarlijk', 'normaal', of 'prijzenswaardig' – zo illustreert ook het cliché van de 'terrorist' en de 'vrijheidsstrijder'. Woordkeuze beïnvloedt kortom onze percepties, onze mening en emoties, en ons gedrag.

Labelingtheorie verklaart waarom groepen personen die door een bepaalde woordkeuze een stigma wordt opgeplakt hier, doorgaans negatieve, consequenties van kunnen onderkennen.¹¹ Zo kunnen de eerder aangehaalde 'illegale vreemdelingen' last hebben van de negatieve connotaties die gepaard gaan met het label dat op hun verblijfsstatus, en daarmee op hun persoon, wordt geplakt. Framingtheorie centreert meer rond de aanduiding van fenomenen (in plaats van personen).¹² De centrale gedachte is dat mensen bepaalde interpretatieschema's of *frames* ter beschikking hebben bij het begrijpen en interpreteren van gebeurtenissen. Wanneer een situatie op verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden, en diverse groepen deze elk vanuit een eigen frame benaderen, kunnen misinterpretatie en miscommunicatie het gevolg zijn. Dit bemoeilijkt de samenwerking tussen verschillende partijen; een cruciaal element bij de aanpak van grensoverschrijdende criminaliteit. Bovendien kunnen dergelijke framingprocessen leiden tot tunnelvisie, wat een reëel gevaar vormt bij strafrechtelijke onderzoeken.¹³ Ook op beleidsniveau kan het risico ontstaan dat een deel van het probleem buiten zicht van (de aanpak van) overheidsinstanties blijft doordat het bestaande frame een alternatief perspectief belemmert. Aldus is zorgvuldige woordkeuze, wetende dat dit invloed heeft op interpretatieschema's en doorwerkt in de (beleids)praktijk, van groot belang.

3 'KINDERSEKSTOERISME' GEDEFINIEERD

Voordat we stilstaan bij de specifieke woordkeuze in deze casus reflecteren we op een aantal veelgebruikte definities; deze bepalen immers hoe een verschijnsel wordt afgebakend.

11 E. Goffman, *Stigma. Notes on the management of spoiled identity*, New York: Prentice-Hall 1963.

12 E. Goffman, *Frame analysis. An essay on the organization of experience*, Harmondsworth: Penguin 1975.

13 R. Salet, *Opsporing, tegenspraak en veranderende frames. Een onderzoek naar tegenspraak in grootschalige rechercheonderzoeken*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers 2015.

Wat wordt eigenlijk bedoeld met het fenomeen dat in Nederlandse politie(ke) kringen wordt geduid als ‘kindersekstoerisme’?

Een gemeenschappelijk element in veel definities is reisgedrag waarbij de dader een landsgrens overschrijdt. Het Amerikaanse ministerie van justitie definieert het fenomeen bijvoorbeeld als ‘de handeling van het reizen naar een ander land en seksuele handelingen verrichten met een kind in dat land’.¹⁴ Bij andere definities staat het reizen centraal, maar hoeft dit niet per se een internationale grens te hebben overschreden. Zo spreekt de VN Special Rapporteur over ‘de uitbuiting van kinderen voor seksuele doeleinden door mensen die lokaal of internationaal reizen om seksuele handelingen te verrichten met kinderen’.¹⁵

Een tweede nuanceverschil betreft de aandacht voor andere actoren dan de directe afnemers. Diverse gangbare Nederlandse definities includeren specifiek ‘medewerking verlenen aan’, zoals de Nationaal Rapporteur Mensenhandel die ‘kindersekstoerisme’ definieert als ‘het plegen van of op enigerlei wijze medewerking verlenen aan seksueel geweld tegen kinderen in het buitenland, al dan niet door het slachtoffer hiervoor geld of goederen te geven of te beloven’.¹⁶ De website meldkindersekstoerisme.nl definieert het als een fenomeen ‘waarbij personen voor lange of korte duur in het buitenland verblijven en daar minderjarigen seksueel misbruiken, seksueel uitbuiten of daar hun medewerking aan verlenen’.¹⁷ Panko en George gaan een stap verder en stellen niet het gedrag van een dader centraal, maar van de hele toeristische sector die dit mogelijk maakt. ‘Kindersekstoerisme’ is volgens hen ‘een specifieke vorm van toerisme die wordt georganiseerd om in de behoefte te voorzien van een bepaald klantensegment gericht op het tot stand brengen van commerciële seksuele relaties met kinderen’.¹⁸

Naast het onderscheid tussen lokaal-internationaal en plegen-meewerken gaat er in sommige definities ook expliciet aandacht uit naar het type reisgedrag. Waar Panko en George het fenomeen inbedden in de toeristische sector, benadrukken andere definities dat het doel van de reis niet uitmaakt; seksuele uitbuiting van een minderjarige kan evengoed ‘kindersekstoerisme’ zijn als dit tijdens een zakenreis gebeurt. In navolging van die

14 United States Department of Justice, justice.gov/criminal-ceos/extraterritorial-sexual-exploitation-children.

15 N.M. M’jid (24 december 2012), *Report of the Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography*, A/HRC/22/54, p. 5.

16 NRM, *Barrières tegen kindersekstoerisme*, Den Haag: 2013, p. 4. Op bijna identieke wijze definieert de politie een dader als ‘een persoon die zich in het buitenland schuldig maakt aan of op enigerlei wijze medewerking verleent aan seksueel misbruik van een minderjarige en het slachtoffer daar geld of goederen voor geeft of belooft.’ Zie L. Moerenhout, *Kindersekstoerisme*, Zoetermeer: Dienst Landelijke Informatieorganisatie, Landelijke Eenheid Nationale Politie 2013, p. 7. Oplettende lezers zal opvallen dat deze twee definities verschillen in het al dan niet meerekenen van situaties waarbij slachtoffers geen beloning wordt gegeven (dan wel beloofd).

17 Meldkindersekstoerisme.nl/wat-melden-kindermisbruik-op-reis/.

18 T.R. Panko & B.P. George, ‘Child sex tourism: Facilitating conditions, legal remedies, and other interventions’, *Criminal Justice Studies* 2012(1), p. 67-81.

gedachte definieert ECPAT het fenomeen als 'handelingen van seksuele uitbuiting van kinderen ingebed in een context van reizen, toerisme of allebei'.¹⁹

Bovenstaande verschillen in en debatten over de afbakening van het fenomeen worden gereflecteerd in de benamingen die hiervoor in omloop zijn. Desondanks staan de grote lijnen van wat 'kindersekstoerisme' behelst overeind: het gaat om de seksuele uitbuiting van kinderen in de context van reizen en/of toerisme, al dan niet internationaal.

In de Nederlandse wet wordt 'kindersekstoerisme' overigens niet gedefinieerd; anders gezegd, het kent geen eigen strafbaarstelling. De diverse handelingen die (kunnen) neerkomen op 'kindersekstoerisme' zijn strafbaar onder (een combinatie van) artikelen in het Wetboek van Strafrecht, zoals ontucht met een minderjarige, prostitutie of grooming (art. 244, 245, 247, 248, 249 Sr), of mogelijk kinderpornografie (art. 240b Sr) of mensenhandel (art. 273f Sr).²⁰ Op basis van artikel 7 Sr kan de Nederlandse strafwet vervolgens extraterritoriaal worden toegepast op Nederlanders (en vreemdelingen met een vaste woon- of verblijfplaats in Nederland) die zich buiten Nederland schuldig maken aan de hierboven genoemde delicten. De Nederlandse wet kan kortom niet als richtlijn of argument dienen voor of tegen een bepaalde benaming of terminologie.

4 HET INTERNATIONALE DEBAT: DE WEG NAAR 'SEKSUELE UITBUITING VAN KINDEREN GERELATEERD AAN REIZEN OF TOERISME'

In de laatste decennia kwam met de groeiende belangstelling voor het probleem ook een (inter)nationale aanpak van 'kindersekstoerisme' op gang. In internationale juridische instrumenten uit de afgelopen 20 jaar komt 'kindersekstoerisme' dan ook op verschillende plekken voor, met wisselende benamingen. In het Facultatief Protocol bij het Kinderrechtenverdrag wordt het fenomeen bijvoorbeeld specifiek met 'kindersekstoerisme' aangeduid.²¹ Op Europees niveau werd 'kindersekstoerisme' weliswaar niet als zodanig benoemd in het Verdrag van Lanzarote; desondanks wordt de verantwoordelijkheid van 'de toerisme- en reissector' genoemd om seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen te voorko-

19 A. Hawke & A. Raphael, *Offenders on the move. Global study on sexual exploitation of children in travel and tourism*, Bangkok: ECPAT International 2016, p. 20.

20 Art. 240b Sr kan bijvoorbeeld van toepassing zijn op daders die opnames hebben gemaakt van het delict, of die het delict via webcamverbinding hebben gepleegd. Art. 273f Sr kan mogelijk toepasbaar zijn op faciliteerders die voordeel trekken uit het misbruik.

21 Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind van 25 mei 2000, art. 10 lid 1 en 3.

men.²² Enkele jaren later vinden we de term ‘kindersekstoerisme’ alsnog terug op Europees niveau in de Richtlijn van 2011 ter bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen.²³

Hoewel de term ‘kindersekstoerisme’ dus van oudsher voorkomt in diverse internationale juridische instrumenten, heeft de terminologie rond dit fenomeen in de afgelopen vijf jaar een transitie doorgemaakt.²⁴ Het kantelpunt is juni 2016, toen een internationale werkgroep met professionals uit allerlei organisaties op het gebied van kinderbescherming, variërend van non-gouvernementele organisaties (NGOs) tot politie, zich boog over de terminologie rondom seksuele uitbuiting en misbruik van kinderen. Het resultaat was de ‘Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse’ (zogenaamde Luxemburg Richtlijnen). Volgens de werkgroep ondermijnt het ontbreken van een gemeenschappelijke taal om diverse vormen van seksueel kindermisbruik te beschrijven de wereldwijde inspanning om slachtoffers te beschermen; zij voorziet in die behoefte door te reflecteren op veelgebruikte termen en een advies te formuleren over een nieuwe, gemeenschappelijke terminologie die rekening houdt met de bescherming van het kind. Voor wat betreft ‘kindersekstoerisme’ wordt concreet geadviseerd de term *child sex tourism* (CST) te vermijden en in plaats daarvan *sexual exploitation of children in the context of travel and tourism* (SECTT) te gebruiken. De redenen om over te stappen van CST naar SECTT zijn samen te vatten in twee hoofdargumenten, die wij kenschetsen als een inhoudelijk en een moreel argument.

Het inhoudelijke argument stelt dat de term CST een incorrect beeld geeft van hoe het fenomeen er in de praktijk uit ziet. De term ‘kindersekstoerisme’ suggereert dat daders toeristen zijn: vakantiegangers, of bezoekers die korte tijd in het land verblijven. Uit onderzoek blijkt echter dat er niet één typische dader en verschijningsvorm is.²⁵ Andere dadertypes worden daarmee in het huidige frame discursief uitgesloten, zoals zakenreizigers, expats, vrijwilligerswerkers, weeshuisoprichters, en transnationale arbeiders zoals vrachtwagenchauffeurs en militair personeel.

Bijkomend gevolg van deze framing is dat het een beperkt beeld schept van mogelijke oplossingsrichtingen voor het probleem. De indruk wordt gewekt dat de sleutel ligt bij de toerismesector, die gecontroleerd, bedwongen, of ter verantwoording geroepen moet

22 Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van 25 oktober 2007 te Lanzarote, art. 9 lid 2.

23 Richtlijn 2011/93/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie, en ter vervanging van het Kaderbesluit 2004/68/JBZ van de Raad, art. 21 en overweging 29.

24 Dit betreft met name de Europese ontwikkeling van de terminologie. Vermeldenswaardig is dat de term in Zuid-Amerika al een decennium eerder vermeden werd, zoals ook blijkt uit de bewoording ‘*sexual exploitation in travel and tourism*’ in de Rio de Janeiro Verklaring, het uitkomstdocument van het derde Wereldcongres tegen seksuele uitbuiting van kinderen en adolescenten in 2008 (deel A, art. 6).

25 A. Koning & L. Rijksen-van Dijke, *Kindersekstoeristen. Een literatuurverkenning naar kenmerken, motieven en werkwijzen van (Nederlandse) daders*, Leiden: Politie en Wetenschap 2016; Hawke & Raphael 2016.

worden. In lijn met deze gedachte ontstaan initiatieven als training en voorlichting voor de toerismesector om seksuele uitbuiting van kinderen te herkennen en tegen te gaan,²⁶ wat de aangesloten bedrijven op hun beurt een badge van *corporate social responsibility* oplevert. Hoewel het betrekken van de reissector bij de aanpak op zichzelf nuttig is, is ook duidelijk dat het probleem (veel) verder reikt dan deze sector alleen. Bij de aanpak moeten (en worden steeds vaker) dus ook oplossingen buiten de toerismesector worden overwogen; denk bijvoorbeeld aan een internationale Verklaring Omtrent Gedrag bij vrijwilligerswerk met kinderen, gedragscodes en aansprakelijkheid van uitgezonden defensiepersoneel, monitoring van mogelijke hoogrisico daders, en ontwikkelingshulp aan bestemmingslanden of andere initiatieven tegen seksuele uitbuiting van kinderen in het land waar het delict plaatsvindt. Wanneer 'kinderseksstoerisme' echter wordt neergezet als een probleem van de toerismesector, kunnen deze initiatieven over het hoofd worden gezien.

Het morele argument stelt dat de term CST het fenomeen normaliseert en daarom vermeden dient te worden. De samentrekking van een op zichzelf legaal fenomeen ((seks)toerisme) met kinder- als voorvoegsel draagt uit dat het hier gaat om een geaccepteerd subtype van dat fenomeen. Vergelijkbare termen als 'kinderpornografie' en 'kinderprostitutie' lijken uit te drukken dat seksueel contact met kinderen geaccepteerd gedrag is; voor elke fetisj is immers bijpassende pornografie of prostitutie te bedenken en verkrijgen. In de Luxemburg Richtlijnen wordt dit morele argument expliciet onderbouwd met:

'de term ['kinderseksstoerisme'] kan onbedoeld het idee geven dat het een legitieme vorm van toerisme betreft, en kan het delict met de hele industrie associëren [...] De term laat volledig achterwege dat het gaat om serieus crimineel gedrag dat een groot aantal staten heeft opgenomen in de reikwijdte van extraterritoriale wetgeving. De potentiële "normalisering" van het gebruik door de term "kinderseksstoerisme" riskeert schadelijk te zijn voor het kind.'²⁷

Samenvattend wordt 'kinderseksstoerisme' internationaal gezien als een term die geen recht doet aan de reikwijdte, ernst en realiteit van het fenomeen, wat schade kan toebrengen aan het kind. Als alternatief wordt de term *sexual exploitation of children in travel and tourism* (SECTT) geopperd, omdat dit aan de belangrijkste bezwaren tegemoet komt: het vermeldt expliciet dat het kind seksueel uitgebuit wordt (wat normalisering tegengaat) en verbreedt de focus naar de meer weidse context waarin de uitbuiting plaatsvindt.²⁸

Sinds de publicatie van de Luxemburg Richtlijnen is de SECTT-terminologie gretig opgepakt door verschillende partijen, vooral door NGOs met een kinderrechtenperspectief.

26 Bijv. The Code, thecode.org.

27 Luxemburg Richtlijnen, p. 56.

28 Luxemburg Richtlijnen, p. 56.

Toonaangevend voorbeeld hierin is de ‘Global study on sexual exploitation of children in travel en tourism’ (de titel verraadt de geprefereerde terminologie), waaraan honderden experts en stakeholders van over de hele wereld hebben meegewerkt.²⁹ Saillant detail is dat het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken deze publicatie grotendeels financieel ondersteunde. Maar heeft de totstandkoming van de Luxemburg Richtlijnen, of anders wellicht de internationale samenwerking rondom de Global Study, ook buiten de NGO-gemeenschap geleid tot de zo gewenste uniformiteit in het gebruik van terminologie?

5 TERMINOLOGIE IN ANDERE LANDEN

Om te zien hoe de kwestie in andere landen is opgepakt voerden we een verkenning uit naar de terminologie van enkele westerse landen op webpagina’s die door overheidsinstanties worden beheerd en gericht zijn op het brede publiek.³⁰ Er blijken grote verschillen in de manier waarop overheidsinstanties dit fenomeen beschrijven en burgers erover informeren. Veelzeggend is dat lang niet alle landen een webpagina over dit thema lijken te hebben. Aan de ene kant zijn de Duitssprekende landen, Zweden, Australië, Canada en Amerika, met een website van politie of een ministerie, waarop wordt uitgelegd wat het fenomeen is, wat de overheid ertegen doet, en/of welke actie de overheid wil dat de burger ertegen neemt. In andere landen konden we geen overheidspagina vinden die gericht is op het publiek; voor deze groep vermelden we de gebruikte terminologie over het fenomeen op enig welke plaats op een overheidswebpagina, ook als deze niet bedoeld lijkt te zijn voor het informeren van het algemene publiek over het fenomeen – zoals een beleidsstuk, wettekst, of nieuwsbericht. Een overzicht van de gevonden termen wordt gepresenteerd in Tabel 1.

Tabel 1 Overzicht van terminologie in verschillende landen

Land	Term (Nederlandse vertaling)	Term (oorspronkelijke taal)
Luxemburg	kindersekstoerisme	tourisme sexuel impliquant les enfants ⁱ
Frankrijk*	kindersekstoerisme	tourisme sexuel impliquant des enfants ⁱⁱ
Duitsland	seksueel misbruik van kinderen door Duitse burgers in het buitenland, (“Kindersekstoerisme”)	Sexueller Missbrauch von Kindern durch deutsche Staatsangehörige im Ausland („Kindersextourismus“) ⁱⁱⁱ

²⁹ Hawke & Raphael 2016. Hierna: ‘Global Study’.

³⁰ Dit overzicht kwam tot stand dankzij de gewaardeerde hulp van internationale vrienden en collega’s: Diego Reimondez, Konstantinos Zoumpoukalis, Léa Massé, Marieke Visser, en Martina Elena Marchesi. *Grazas, ευχαριστώ, merci, tack, grazie!*

Land	Term (Nederlandse vertaling)	Term (oorspronkelijke taal)
Zweden	seksuele uitbuiting van kinderen in verband met toerisme en reizen; seksuele kinderhandel in het buitenland	sexuell exploatering av barn i samband med turism och resande ^{iv} barnsexhandel utomlands ^v
Oostenrijk	kindersekstoerisme	Kindersextourismus ^{vi}
Zwitserland	kindersekstoerisme	Kindersextourismus; tourisme sexuel impliquant des enfants; turismo sessuale a danno di minori ^{vii}
Italië*	seksueel toerisme ten koste van minderjarigen	turismo sessuale a danno di minori ^{viii}
Spanje*	kindersekstoerisme	turismo sexual infantil ^{ix}
Griekenland*	seksueel toerisme ten koste van kinderen; pederastisch sekstoerisme	σεξουαλικός τουρισμός εις βάρος παιδιών ^x παιδεραστικός σεξουαλικός τουρισμός ^{xi}
Verenigd Koninkrijk*	kinderzedendaders die naar het buitenland reizen om misbruik te plegen; kindersekstoerisme	child sex offenders who travel abroad to commit abuse ^{xii} child sex tourism ^{xiii}
Ierland*	kindersekstoerisme; zedendelicten gepleegd door Ierse burgers in het buitenland	child sex-tourism ... sexual offences committed abroad by Irish citizens ^{xiv}

Noot. Voor bronvermelding zie bijlage.

* Bij deze landen werd geen bron gevonden die gericht is op het algemeen publiek, en wordt een alternatieve bron gebruikt.

Overkoepelend valt op dat in de meeste landen in onze verkenning nog steeds varianten van de term 'kindersekstoerisme' door overheden worden gebruikt. Slechts in een minderheid van de gevallen werd de ommezwaai weg van CST (of equivalent) gemaakt. Bovendien betekent het afstappen van CST klaarblijkelijk niet automatisch dat voor SECTT wordt gekozen; alleen Zweden heeft zich gewaagd aan een vertaling van die specifieke term. Daar waar weliswaar geen variant van 'kindersekstoerisme' wordt gebruikt heeft vaak andere terminologie de kop op gestoken, zoals in Amerika en Australië. Hoewel de Luxemburg Richtlijnen waren bedoeld om een term aan te reiken die recht doet aan de reikwijdte, ernst en realiteit van het fenomeen, en daarmee het potentieel had om de nieuwe standaard te worden, lijkt het erop dat dit in de praktijk niet per se is bereikt. Waar het doorvoeren van SECTT poogde uniformiteit te stimuleren, blijkt wildgroei nog steeds te bestaan.

6 NEDERLAND ALS WACHTER VAN 'KINDERSEKSTOERISME'

Net als in diverse andere landen hebben de Luxemburg Richtlijnen ook in Nederland niet tot aanpassing van de gangbare terminologie geleid. Hoewel de auteurs niet bekend zijn met overheidscommunicatie waarin deze keuze wordt geëxpliciteerd, laten de redenen

hiervoor zich wel raden. Deze betreffen vooral de praktische toepasbaarheid van het overheidsbeleid.

Een eerste mogelijke reden is dat de term ‘kindersekstoerisme’ goed is ingeburgerd in het Nederlandse vocabulaire. Mensen snappen wat ermee wordt bedoeld, zo is de gedachte; in overheidscommunicatie is dit dan ook een veelgebruikte term.³¹ Bekendheid bij het bredere publiek is essentieel om burgers te stimuleren meldingen te doen of andere actie te ondernemen. Een overstap naar andere bewoordingen riskeert dat campagnes op korte en middellange termijn minder effectief zullen zijn.

Een tweede mogelijke reden is dat het nog niet zo makkelijk is om tot een goede Nederlandse vertaling te komen van de geprefereerde terminologie. De politie merkte eerder op dat Engelse termen (zoals *traveling child sex offender* – ‘reizende kindermisbruiker’?) zich lastig naar het Nederlands laten vertalen.³² Dit geldt zeker ook voor de term SECTT, wat in het Nederlands neerkomt op een mondvul als ‘seksuele uitbuiting van kinderen gerelateerd aan reizen of toerisme’. Het lijkt onvermijdelijk dat deze lang(er)e omschrijving ook moeilijk(er) praktisch toepasbaar zal zijn, bijvoorbeeld voor wat betreft de online vindbaarheid van het begrip. Ook kan het de verleiding vergroten om afkortingen of ambtenarenjargon te gebruiken, wat leidt tot nog meer afstand van de gemiddelde burger. Vasthouden aan de bestaande, simpele term lijkt dus een bepaalde duidelijkheid en uniformiteit te bieden – zowel richting de (meeste) landen om ons heen als richting het publiek.

Dit roept de vraag op hoe het gesteld is met de bekendheid van de terminologie onder burgers. Klopt de aanname dat langere of moeilijkere termen dan het simpele en begrijpbare ‘kindersekstoerisme’ boven de pet van het algemene publiek zullen gaan? Om dat te onderzoeken vroegen wij reizigers uit vijf Europese landen of zij bekend waren met het fenomeen en de terminologie daaromtrent. De online vragenlijst werd in het voorjaar van 2019 in drie verschillende talen ingevuld door 1251 reizigers, waarvan 837 de vragen over terminologie hebben ingevuld. Tabel 2 presenteert de percentages ondervraagden die de term ‘kindersekstoerisme’ en ‘SECTT’ kenden, uitgesplitst per land.

Tabel 2 Bekendheid van terminologie onder Europese reizigers (N = 837)

Land	Totaal (n)	Bekend met ‘kindersekstoerisme’ ⁱⁱ	Bekend met ‘seksuele uitbuiting van kinderen gerelateerd aan reizen en toerisme’ ⁱⁱⁱ
Nederland	230	67.0%	69.1%
België (NL) ⁱ	145	52.4%	56.6%
België (FR) ⁱ	157	63.1%	59.2%

31 Bijv. meldkindersekstoerisme.nl.

32 Moerenhout 2013.

Land	Totaal (n)	Bekend met 'kinderseksstoerisme' ⁱⁱ	Bekend met 'seksuele uitbuiting van kinderen gerelateerd aan reizen en toerisme' ⁱⁱⁱ
Frankrijk	99	74.7%	67.7%
Duitsland	109	56.9%	72.5%
Oostenrijk	97	63.9%	70.1%
Totaal	837	63.0%	65.5%

Noot.

ⁱ De Belgische resultaten zijn opgesplitst per taal waarin de vragenlijst is afgenomen.

ⁱⁱ Respectievelijk 'tourisme sexuel impliquant des enfants' en 'Kindersextourismus'.

ⁱⁱⁱ Respectievelijk 'exploitation sexuelle des enfants dans le cadre des voyages et du tourisme' en 'Sexuelle Ausbeutung von Kindern im Tourismus und auf Reisen'.

Opvallend is dat de bekendheid van beide termen in het algemeen ongeveer even groot is: twee derde van de reizigers in onze steekproef zijn bekend met zowel 'kinderseksstoerisme' als 'SECTT'. Ook in Nederland is dit het geval. Hoewel verder onderzoek wenselijk is, bijvoorbeeld over de associaties die burgers hebben met de termen of over de samenhang tussen gebruikte terminologie en meldingsbereidheid, is dit een indicatie dat angst voor de negatieve impact op de bekendheid bij het bredere publiek niet klakkeloos als waarheid aangenomen moet worden.

7 BESLUIT

De casus 'kinderseksstoerisme' laat zien dat de Nederlandse overheid vasthoudt aan het gebruik van een naar verluid goed ingeburgerde term. Alternatieve terminologie die is aanbevolen door een speciaal daarvoor bijeengeroepen internationale werkgroep is voornog niet omarmd. Hierin is Nederland niet uniek: veel andere landen hebben de overstap ook nog niet gemaakt. Desondanks zien wij geen inhoudelijke redenen om bij 'kinderseksstoerisme' te blijven. Men kan aanvoeren dat een verandering ten koste zal gaan van de publieke bekendheid van het fenomeen; onze onderzoeksbevindingen doen vermoeden dat dit niet het geval zal zijn. Ook juridisch gezien is er geen aanleiding om te kiezen voor de ene dan wel de andere term. Bovendien zijn er belangrijke negatieve consequenties verbonden aan de framing van 'kinderseksstoerisme', zowel voor het kindslachtoffer (wiens leed niet voldoende wordt erkend) als voor de aanpak. Zo kunnen andere type daders dan 'pedofielen' die op 'kinderseksvakantie' gaan³³ buiten beeld blijven, omdat zij niet binnen het frame passen. Blijven bij wat we al kennen is dus niet zonder problemen.

33 De Australische senator Derryn Hinch sprak bijvoorbeeld over 'child rape holidays': F. Hunter, 'Derryn Hinch welcomes crackdown on paedophiles' passports', *SydneyMorningHerald.com.au*, 30 May 2017.

Er zijn dus diverse steekhoudende inhoudelijke en morele argumenten om over te stappen naar ‘seksuele uitbuiting van kinderen gerelateerd aan reizen en toerisme’. Tegelijkertijd levert de huidige wildgroei aan nieuwe termen die worden bedacht als alternatief voor het te lang gevonden SECTT ook problemen op, bijvoorbeeld voor internationale samenwerking of wetenschappelijk onderzoek. Uit de pogingen om tot een uniforme, correcte term te komen zou wel eens een nieuw doolhof kunnen ontstaan, waarbij de terminologie rondom ‘kinderpornografie’ als waarschuwing dient.

Deze illustratie van worsteling met terminologie staat niet op zichzelf, maar is onderdeel van een bredere tendens waarbij termen die in internationale kringen worden bekritiseerd in Nederland in stand worden gehouden. Ook bij diverse andere fenomenen, zoals ‘kinderpornografie’, ‘jeugdprostitutie’ of ‘jongens prostitutie’, wordt in Nederland vastgehouden aan de bekende benamingen die een minderjarig voorvoegsel vastplakken aan een legale branche, met het risico deze illegale praktijken te normaliseren en schade toe te brengen aan kinderen.³⁴ We lijken daarmee ongevoelig te zijn voor het internationale debat dat over deze controversiële termen wordt gevoerd. Deze conservatief ogende opstelling is bovendien niet beperkt tot zedencriminaliteit of het domein van het strafrecht, zoals blijkt uit het aanhoudend gebruik van ‘illegale’ boven de in internationale kringen gepropageerde term ‘irreguliere migranten’.

Maar misschien kunnen de ontwikkelingen in het debat over mensen met een migratieachtergrond ons toch hoopvol stemmen. Onder maatschappelijke en politieke druk is de terminologie daaromtrent diverse malen veranderd; van ‘gastarbeiders’ naar ‘etnische of culturele minderheden’, en van ‘allochtonen’ naar het huidige ‘inwoners met een migratieachtergrond’.³⁵ Bij deze verschuivingen speelde de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) elke keer een prominente rol. Wellicht heeft het Nederlandse debat ook in het geval van seksuele uitbuiting van kinderen gerelateerd aan reizen en toerisme een dergelijk duwtje in de rug nodig. Maar dan dit keer van eigen bodem.

BIJLAGEN

Bronvermelding bij Tabel 1.

ⁱ Police Lëtzebuerg, police.public.lu/fr/commissariat-virtuel/tourism-sexuel.html.

34 Overigens merken we op dat deze discussie internationaal (nog) niet lijkt te spelen bij *child labor* (kinderarbeid) of *child marriage* (kindhuwelijken). De beweging om terminologie over minderjarigen te herzien lijkt daarmee gereserveerd voor seksuele uitbuiting, wat mogelijk getuigt van de morele motieven daarachter.

35 A.M.E. Fermin, *Nederlandse politieke partijen over minderhedenbeleid 1977-1995*, Amsterdam: Thesis Publishers 1997; WRR, wrr.nl/actueel/nieuws/2016/11/01/de-termen-%E2%80%98allochtoon-en-autochtoon%E2%80%99-hebben-hun-tijd-gehad.

- ii Ministère de la famille et de l'enfance & Ministère délégué au tourisme, rapport (2013) vie-publique.fr/var/storage/rapports-publics/044000436.pdf.
- iii Bundeskriminalamt, bka.de/DE/UnsereAufgaben/Deliktsbereiche/Kindersextourismus/kindersextourismus_node.html.
- iv Resekurage, resekurage.se/.
- v Polisen, polisen.se/kontakt/tipsa-polisen/tipsa-polisen-om-misstankt-barnsexhandel-utomlands/.
- vi Bundeskriminalamt, bundeskriminalamt.at/305/start.aspx.
- vii Bundesamt für Polizei fedpol, fedpol.admin.ch/fedpol/de/home/kriminalitaet/kindersex-tourismus0.html.
- viii Parlementair rapport CX/2 (2013), senato.it/service/PDF/PDFServer/DF/318404.pdf; Polizia Moderna, nieuwsbericht (2004), poliziamoderna.poliziadistato.it/articolo/56c4911898fb4559074955; Wettekst (269/1998) 'Norme contro lo sfruttamento della prostituzione, della pornografia, del turismo sessuale in danno di minori, quali nuove forme di riduzione in schiavitù', minori.gov.it/it/minori/legge-2691998.
- ix Policía Nacional, nieuwsbericht (2013), policia.es/prensa/20131212_1.html. In media wordt 'pederastisch sekstoerisme' ('turismo sexual pederasta') nog gebezigd, bijv. europa.press.es/epsocial/infancia/noticia-espana-origen-turismo-sexual-pederasta-20100813162409.html.
- x Recent gezien als meest gangbare term door de overheid, zie o.a. Griekse vertaling Richtlijn 2011/93/EU.
- xi Gebezigd in media en populair taalgebruik, alsmede enkele oudere juridische bronnen; bijv. de Griekse vertalingen van de Communicatie van de Commissie (COM(96) 547) van 27 november 1996 en overweging 29 in de preambule van Richtlijn 2011/93/EU.
- xii National Crime Agency, nationalcrimeagency.gov.uk/what-we-do/crime-threats/child-sexual-abuse-and-exploitation.
- xiii Reisadvies Gambia, gov.uk/foreign-travel-advice/the-gambia/local-laws-and-customs.
- xiv Antwoord van de minister op een parlementaire vraag (nr. 255, 5639/18, 6 februari 2018), justice.ie/en/JELR/Pages/PQ-06-02-2018-255.
- xv United States Department of Justice, justice.gov/criminal-ceos/extraterritorial-sexual-exploitation-children. In 2015 werd nog gerefereerd aan 'child sex tourism': justice.gov/criminal-ceos/extraterritorial-sexual-exploitation-children-child-sex-tourism.
- xvi Government of Canada, travel.gc.ca/travelling/publications/child-crime.
- xvii Australian Federal Police, afp.gov.au/what-we-do/crime-types/child-protection/travelling-child-sex-offenders.